

TÜRKİYEDE TELEVİZYON YAYINLARININ NİTELİĞİ

Öner ölçerel

Günümüzde televizyon, kitle iletişim araçları içinde kitleleri etkileme, yönlendirme açısından birincil ölçüde önemli yer tutan bir üstyapı kurumudur. Bu kurumun temel niteliği ise egemen (hakim) sınıflarca kullanılan bir ideolojik araç olmasıdır. Türkiye'deki televizyon yayınlarının çözümlemesi yapılırken de, bu yayınların, Türkiye'nin bugünkü alt yapısının ekranlara yansması olduğu ve egemen sınıflarca bir ideolojik araç ve silah olarak kullanıldığı temel görüşünden yola çıkmak, değerlendirmeleri bu çerçevede yapmak gerekir. Türkiye'nin dışa bağımlı, geri kalmış bir kapitalist ülke olma özelliği, tüm televizyon programlarında yansmasını bulmaktadır. Düzenin kapitalist olma niteliğinin sonucu olarak, televizyon, burjuvazinin politik, ekonomik ve özellikle ideolojik egemenliğinin sürdürülmesi amacıyla yönelik bir araç olarak kullanılmaktadır. Burjuvazi, egemenliğini sürdürebilmek için kendi ideolojisini de yeniden

öner Ölçerel, Eskişehir İTİ A, TV Enstisüsü.

üretmek zorundadır. Bu zorunluluğun yerine getirilmesi için, kitap, gazete, radyo gibi kitle iletişim araçları içinde, aynı anda ve görece kısa bir süre içinde daha büyük bir kitleye seslenebilen televizyon çok daha elverişli bir araçtır. Bir düşünür, bu olguyu "mesaj ve masaj" formülüyle dile getirmiştir (1). Gerçekten de, ekranların ardındaki eller, kitlelerin beyinlerine yaptıkları masajlarla, kitleleri uyutma, sindirme çabası içindeler.

Türkiye'nin ekonomik alandaki dışa bağımlılığı doğal olarak televizyon programlarında da görülmektedir. Gelişmiş, dışa bağımlı olmayan ülkelerde, % 5'den az olan yabancı yapım oranı, 1975 verilerine göre Türkiye'de % 35 dolayındadır (Çizelge 1). TRT'den elde edilen veriler ışığında, yerli yapım olarak değerlendirilen hafta sonu programlarında yabancı yapımların önemli bir yer tuttuğu düşünüldüğünde bu oran daha da yükselmektedir. Yerli yapımların çok büyük bir bölümü ise eğitsel ve kültürel nitelikten yoksundur.

Yayın türü	Süre		
	saat.dak	yüzde	
Haberler	335.02	14,3	
Reklamlar	126.52	5,4	
Kültürel	yerli	283.03	12,1
	yabancı, belgesel	116.07	5,0
Müzik, eğlence	yerli	220.37	9,4
	yabancı	99.58	4,3
Diziler	yerli	16.53	0,7
	yabancı	Ub. 39	9,7
	yabancı klasik dizi	32.58	1,4
Spor	yerli	91.38	3,9
	yabancı	113.42	4,9
Sinema	yerli	61.57	2,7
	yabancı	150.10	6,4
Tiyatro	yerli	26.43	1,1
	yabancı	12.46	0,5
Hafta sonu	99.40	4,3	
Telespor	141.09	6,0	
Çocuk	yerli	74.51	3,2
	yabancı	48.41	2,1
Okul programları	57.10	2,4	
Toplam	yerli	1535.35	65,7
	yabancı	800.00	34,3

Çizelge 1. 1975 yılında TRT televizyonunda yayın türlerinin süreleri ve toplam yayın süresine oranları.

Ülkeler arasında televizyon programları alışverişi, sağlam temellere oturtulduğu sürece, karşılıklı bilgi, kültür, sanat, düşün değişiminin gerçekleştirilmesi açısından yararlıdır. Ne ki, Türkiye için, bu ilişki tek yönlü işlemekte, yalnızca dışarıdan program alımı yapılmakta, bunun karşılığında Türkiye'den dışarı hiçbir program akımı görülmemektedir. Öte yandan programların sağlandığı ülkeler tümüyle ABD, Federal Almanya, İngiltere gibi kapitalist ülkelerdir.

Aşağıda, süreleri ve işlevleri açısından görece ağırlıklı olan televizyon programlarının temel niteliklerini örnekler vererek incelemeye çalışacağız.

DİZİ FİLMLER

Televizyon yayınlarının, kitleleri burjuva dünya görüşüyle koşullandırmak yönünde kullanılan en önemli öğelerinden biri de dış kaynaklı dizi filmlerdir. 1975 yılında tüm televizyon yayın süresinin yaklaşık X 10'unu kaplayan bu diziler (Çizelge 1), 1976 Ekim'inden sonra daha da artmış ve her gün bir yada iki dizi film televizyon ekranlarında görünmeye başlamıştır. Her dizi filmin kendine özgü bir işlevi, izleyici üzerinde değişik bir etkisi vardır. Böylece, kitleler ideolojik ve psikolojik bir bombardıman altında tutularak koşullandırılmaktadır.

Dizi filmlerdeki çoğu öğeler, kişiler ve olaylar gerçektir. "Uzay Yolu", "Uzay 1999", "Tatlı Cadı", "Sihirbaz", "Altı Milyon Dolarlık Adam" vb. programlarla izleyici, gerçektir bir dünyaya sürüklenmek ve gerçek, güncel, çağdaş sorunlardan soyutlanmak istenmektedir. Böylece, bu tür yapımlar, kitleleri gerçek sorunlarıyla uğraşmaktan alakoyan, içinde buldukları çelişkiyi örten birer araç olarak kullanılmaktadır. Dizi filmlerin hemen hepsinde doğaüstü, gerçektir yeteneklere sahip birer kahraman bulunmakta ve bu kahramanı aylarca televizyon ekranlarında görerek koşullandırılan izleyici giderek kendini onunla özdeşleştirmektedir.

Toplumun üst katmanlarından gelen doktor, general, fabrikatör gibi seçkin kimseleri, çalışkanlığı ve üstün zekası ile yakalayıp adalete teslim eden, basit giyimi ve yalın yaşantısı ile bir Komiser Columbo;

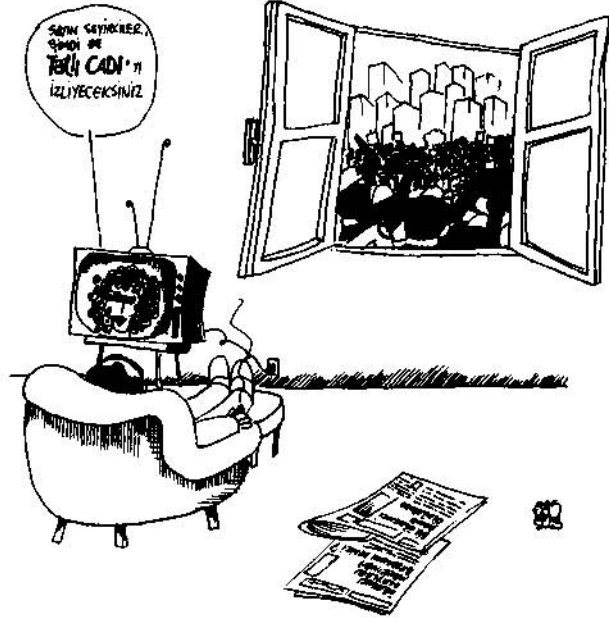
kitlelerin hakim sınıflara karşı duyduğu yada duyacağı kını frenleyen, bu sınıfların karşısındaki düşünceler için bir tampon işlevi gören; cinayetlerdeki en ince ayrıntıları yakalamakta en ufak bir zorluk çekmeyen, üstün ikna yeteneği ile, savunduğu kişileri ergeç kurtaran bir Avukat Petroçelli suçsuzların hiçbir zaman cezalandırılmayacağı izlenimini veren birer kahraman olarak görünmektedir. "Şehir ve Adam"ın kahramanı Tom Alkala da kentnin her bireyi ve her sorunu

ile gerçeküstü bir özveriyle ilgilenerek, yöneticilerin nasıl halk için çalıştığını, nasıl halktan yana olduğunu kanıtlayan bir belediye başkanı olarak gözler önüne getirilmektedir. Bu kahramanları ve olayları Türkiye gerçeğine uygula-

mak ne denli olanaksızsa, "Tatlı Cadı", "Genç Doktorlar", "Küçük Ev", "Sevimli Aile" vb. programlardaki mutlu, tüm sorunlardan arınmış aile ve iş yaşantılarını, güncel olayları da toplumumuzda görmek o denli olanaksızdır. Amaç, kitlelere kapitalist düzenin ne kadar düşüncel, sorunlardan uzak bir düzen olduğu izlenimini vermek, onları bu yolda koşullandırmaktır.

Özellikle son zamanlarda ekranları kaplayan bir başka dizi türü de polisiye dizi filmlerdir. Bu tür dizilerdeki "kahramanlarımız", "toplum düzenini bozan" herkesi yakalamakta yada öldürmekte ve böylece "adaleti" yerine getirmektedir. Hiçbir suç cezasız kalmamakta, kurulu düzeni bozanların sonunun ne olacağı gözdağı verircesine sunulmaktadır. Bu açıdan, polisiye diziler, burjuvazinin kendi ideolojik, ekonomik ve politik egemenliğini sürdürmesi amacına yardım eden önemli birer öğe durumundadır.

Polisiye dizilerin son Zaman-

Selçuk Demire!, Elektrik Mühendisliği Ocak 1975

larda ekranlarda bu denli sık yer almasının bir başka nesnel sonucu da, bu programlardaki cinayetlerle, ülkemizde faşizmin tırmanmak için kendisine basamak yaptığı sayısız cinayetler arasında bir ilişki kurulması düşünüldüğünde ortaya çıkmaktadır. Diğer ülkelerde kurulu düzenin sınırları dışına çıkanların öldürülmesinin olağan olduğu düşüncesi kitlelere yerleştirilmek istenmekte, bunun bizde de böyle olmasının olağan sayılabileceği sonucuna izleyici ister istemez sürüklenmektedir. Bu amaca yönelmek öznel olarak düşünülmemiş olsa bile nesnel olarak böyledir.

Hergün başka bir saldırı, cinayet, kavga olayına tanık olan çocukların düşünce oluşumunda, bu tür yayınların ne denli kötü etkileri olabileceği ise başlıbaşına bir araştırma konusudur.

YAY-KUR PROGRAMLARI

Bir Yay-Kur postasında, amacı, "kalifiye işçilerin büyük bir bölümünün yurt dışında çalışması sonucu ortaya çıkan boşluğu dolduracak ara-insan gücünü yetiştirmek" olarak tanımlanan, oysa, yeterli sayıda yüksek öğrenim kurumu bulunmaması sonucu ortada kalan yüzbinlerce insanı çalıştıracak iş alanlarının olmaması nedeniyle, bu kim-seleri geçici bir süre için de olsa oyalamak ve çağdaşı düşünürlerle donatmak için televizyon ekranlarına getirilen Yay-Kur derslerinin bilim dışılığı ve ciddiyetsizliği de önemle incelenmesi gereken bir konudur. Konunun önemini anlamak için, 17 Temmuz 1976 Cumartesi günü saat 14.00'de Prof. Sabri Özbaydar'ın televizyondan verdiği "Zeka" konulu ruhbilim dersinden yaptığımız aşağıdaki uzun alıntıya bakmak yeterlidir. Alıntı, ders banda kaydedildikten sonra yapılmış ve kullanılan sözcükler ve noktalamalar aynen ve eksiksiz olarak yazıya geçirilmiştir.

Konuşmacı Gauss eğrisinden söz ettikten sonra şöyle devam eder:

"... şu halde zekanın tarifinden önce, mahiyetine girmeden

önce -gelecek ders herhalde temas ederiz bir parça- böyle bir kolay anlaşılır sonuç verebilir bize. Bu örnekten meselâ inandırmadan çıkartabiliriz ki ve önceden söyleyebiliriz ki faraza 1976 yılında İstanbul'da 179 ± 15 cinayet işlenecektir. 77'de bu rakam biraz artabilir tahminî olarak eğer normal bir daire içinde seçimler filan yapılırsa. Belki Ekim ve ondan öncesinde cinayetlerin bazı cinsinde düşme olacaktır tahminimiz bütün eski verilere göre. Ama rakamda düşme olmayabilir, mahiyetinde düşme olabilir. Meselâ ekonomik sebeple cinayet yerine, kıskançlık sebebiyle cinayet yerine, bir ihtimal, genel seçimlerin çok yaklaşacağı zaman, belki politik sebeplerle işlenen cinayetler de artabilir. Tabii, bu ihtimal olarak söylüyoruz. + 15'ten maksat veya aynı zamanda -15'ten, yani 179'tarı uzaklaşması ya 15 tane daha fazla olabilir en çok, yahut 15 tane cinayet daha eksik olabilir. Onun böyle olması ihtimali % 90'dır. Keza trafik kazalarından bu sene veya gelecek sene aşağı yukarı aynı şey. Türkiye'de 3200 kişi ölecektir maalesef. Çünkü şartlar aynı kalmaktadır. Belki de kısım artacaktır. 3200± 200 derssek daha isabetli olur. Ama cinayet sayısının meselâ 2000 olması İstanbul'da 1977'de veya 76'da milyonda bir ihtimaldir. 4000 olması kaçta bir ihtimal oluyor? 2 milyon mu? 2 milyon da değil milyon kere milyonda birdir. Yani 4000 cinayet işlendikten sonra aşağı yukarı rahatız demektir. Ondan sonraki cinayet işlemi milyon kere milyonda bir ihtimale geliyor. Burda demek istediğimiz bu tabiat olayları, toplumsal olaylarda, içinde insan olan olaylarda da aynı sabitliği, faktörlerin ufak tefek değişmelerini hesaba katmak suretiyle göstermektedir ve biraz evvel söylediğimiz gibi hava raporlarından bile daha isabetli, sabit bir durum ortaya çıkar. Böyle olunca acaba insanların zekalarını nasıl değerlendirip de böyle gruplar halinde ifade edebiliyoruz? Bu zeka testlerinden evvel de insanlar birbirlerini değerlendirirler. Zaten günlük hayatta da yaparız bunu. Birisinin hakkında çok zeki olduğunu söylediğimiz va-

kidir. Yahut hele biraz şey yapıyorsak onun zıttı kelimelerle, başka sıfatlarla belirttiğimiz vakidir. Değil mi? Çok eskiden beri bizim toplumumuzda da bu farkına varılmadan yapılmıştır. Hem Türk olarak yapılmıştır. Meselâ meşhur tarihteki Sokullu saraya alınırken veya o devirde yetiştikleri mektebe alınırken bir imtahan. Onlara sordukları sorulardan biri, aklımda kaldığına göre, şöyle birşeydi: 2 çocuğa, aynı yaşta onlar o zaman işte aşağı yukarı çocuklar delikanlı olmak üzere yaşta. Oturtuyorlar bir sininin etrafına, pilav koyuyorlar içersine. Geniş bir sini ve 2 çocuk karşı karşıya birer tane de kaşık vermişler. Ama kaşıkların sapı bir metreden fazla. Ucundan tutmak da şart. Hadi yiyin pilavı demişler. Zor tabii, olacak şey değil çocuğun kolu oraya kadar uzanacak değil. Bunun üzerine Sokullu halletmiş meseleyi ki bu da işte bugün zekâ telakkimize uyan bir şey değil. Ani kavramayla orda. Kaşığın birini karşıdakine veriyor, birini de kendi alıyor. Hadi diyor sen bana yedir pilavı, ben sana. İjart bozulmuyor, ucundan tutarak yediriyor. Değil mi? Burada o duruma uyan isabetli bir davranış, nihayet zekalı bir davranış diyebiliriz. Aynı şeyi vaktiyle gemicileri alırken filan da yaparlarmış. Ufak tefek bazı sorulardan sonra özellikle rüzgarlı havada yaparlarmış imtahanı ve rüzgara karşı çevirip gemiciyi, nihayet pek okumamış filan çocuk tabii o zaman gemici dediğimizde. Tükür bakalım derlermiş. Eğer gemici rüzgarı hesaba katarak bir tükürme yaparsa, bu biraz etraftan haberdar, şartları he-

...yani 't000 cinayet işlendikten sonra aşağı yukarı rahatız demektir... (psikolojidersinden)

saba katan bir düşüncesi var diye zeki kabul edilmiş oluyor. Bunu hesaba katmayan tabii rüzgara karşı tükürdüğü zaman pek iyi olmayan bir sonuç çıkıyor ortaya. Demek istediğimiz emperrik olarak da insanlar böyle ayırdetmeler yapıyorlar."

... "Şimdi zekanın soyaçekimle ilişkisi var mı sorusu vardır. En çok ortaya çıkan sorulardan biri bu. Yani acaba insan zeka dediğimiz bu kabiliyetini doğuştan mı getiriyor, yoksa çevrenin etkisiyle mi zeki oluyor veya zeki olamıyor mu sorusu var. Bunlar için muhtelif şekilde araştırma yapmak mümkün tabii. Birincisi bir kere zekâ anne babadan doğmuş çocukları, tanıdığı kimselerden adamakıllı zekilerden olmuş kimseleri takibedersek aile içinde bunların büyük bir kısmı, en az % 50'si olmak üzere hepsi başarılı işler, başarılı tahsil ve zekalıca davranışlar göstermiş oluyor. Buna mukabil geri zekalı anne babadan doğmuş kimseler, onların takibedilmişlikleri de vardır zaman içinde, onlardan meselâ 490 kişiden sadece 50 tanesi orta zekâyı gösterebilmiştir normal dediğimiz. Bütün geri kalanları ortadan aşağı ve bu zekanın yan vasıfları olarak davranışlara akseden vasıfları olarak da mesela suçluluk, intibak edememek, ömrünü hapiste geçirmek vs. gibi şeyler. Fakat bir görüşe göre, iki ekstrem, iki aşırı görüş var burda. Meselâ Vatsen diyor ki: Bana 10 tane gelişigüzel çocuk verin küçük, 15-20 sene sonra onlardan size istediğiniz insanları yetiştirmiş olayım. Mesela 2 tane avukat, 2 tane ilim adamı, 2 tane tüccar, 2 tane hırsız, 1 tane serseri yetiştirim size, başlangıçta eşit olduğu halde. Burada kastettiği şey onu yapabilmekten, yani yapacağından değil, ama teorik olarak ileri sürmekten maksadı, demek ki bu çocuklara verdiğimiz etkiler, uyarımlar ne şekilde olursa onlar o şekilde bir yöne ulaşacaklar. Aksi takdirde, doğuştan getirdikleri vasıflar söz konusu değil manası çıkmaktadır. Onun içindir ki, meselâ teorilerine uyduğu için demirperde memleketlerinde zeka testleri yoktur. Çünkü teorinin prensibiyle çatışmakta, değil mi? Hem mutlak değişiklikten bahsedeceksiniz, hem de onları sonra derecelerine göre ayır-

IV [MPMALİİNİ

Bugün dünyada televizyon programlarının dengeli bir akımından söz edilemez. Tek yönlü bir akım var, büyük ve zengin ülkelerden fakir ve az gelişmiş ülkelere doğru bir akım. Ekonomik bakımdan uydu durumunda olan ülkeler, genellikle bu akımın alanında kalıyorlar. UNESOO üç yıl önce "Televizyon akımı tek yönlü müdür?" adlı bir yapıt yayımladı. O araştırmada dünyadaki bu düzensizliğin ve dengesizliğin çok canlı örnekleri veriliyordu. O zamandan bu yana televizyon akımlarındaki dengesizlik pek değişmedi. Bu gün dünyada bir televizyon emperyalizminden söz edilebilir. Bunu "multinational" veya "transnational" denen "çok ülkeye yaygın ortaklıklar" yaratmıştır. Televizyon programlarının üretimi ve dağıtımı bunların tekelindedir. Bu ortaklıklar bir yandan muazzam kazançlar sağlarlar, bir yandan da kendi politikalarını, doktrinlerini, kültürlerini bütün ülkelere yaymaya çalışırlar. Bugün dünyadaki televizyon seyircilerinin sayısı bir milyarı aşmıştır, düşünün bu insanlar üzerinde yaratılacak etkileri.

Televizyon programı üretimi alanında en büyük üretici ülke Amerika'dır. Amerika'nın öteki ülkelere sattığı programların yıllık süresi 150 bin saati aşar. Dışarıya satılan İngiliz televizyon programlarının süresi 30-40 bin saat kadardır. Sonra 20 bin saatle Fransa ve Japonya, 6 bin saatle de Almanya gelir.

Amerikan televizyonlarında yayınlanan programların yüzde 98'i yerli yapımdır. Bu oran Çin'de yüzde 99, Sovyetler Birliğinde yüzde 95, İngiltere'de yüzde 87, Fransa'da yüzde 81, Almanya'da yüzde 75 kadardır.

Buna karşılık Guatemala, Yeni Zelanda, Malezya, Singapur, Nijeria, Zambia, Uruguay televizyonları yüzde 60-80 oranında dışardan getirilen programlarla yayın yaparlar, öteki ülkelerin televizyonlarındaki yabancı program oranı, devletlerin bağımsızlık endişelerine göre yüzde 30-60 arasında değişir. Türk televizyonundaki yabancı yapım oranı da yüzde 50-60 dolayındadır.

Amerika'nın sattığı programların yüzde 90'ı eğlence programlarıdır. Haber ve belgesel film-satışlarının oranı yüzde 10'dur. Eğlence programlarının yarısı dizi filmlerdir, yarısı da uzun metrajlı filmler... Amerikan dev ortaklıkları dışarıya satılan televizyon programlarından yılda 100 milyon

mak. Ama fiilen tam öyle oluyor tabii. Onların mesela gelişmiş memleketlerinden birinde 1000 tane özel surette açılmış okul var. Eee bu 1000 tane çocuğu nasıl seçmişler. Gene muayyen imtahanlarla. O imtahanlar nedir? Başarı soruları ve dönüp dolaşıp zeka sorularını ihtiva eden şeyler oluyor. Diğer bunun zıttı görüş ise gene politik sebeplerle ilmi olmaktan uzaklaşan görüş. Bunlar da bazı milletlerin, bazı ırkların özelliklerle

doğuştan gelen sebepler olduğu için çok daha yatkın olduğunu, üstün olduğunu ileriye süren görüşü müdafaa ediyorlar. Hatta onlardan birine göre eskiden meşhur ilim adamı olan mesela Yenşe göre ki bu politikaya ucu dokunan açıklamalarına girdikten sonra tabii artık ilim adamlığı kalmamış oluyor, ilimle politika bağdaşmayacağı için. Hayvanların bile bazı bölgelerde, meselâ Kuzey Avrupa'da çok daha zeki olduğunu, Güney'e indikçe aptallaştıkla-

dolar sağlarlar. İngiltere'nin dışarıya sattığı programların üçte ikisi eğlence programıdır... İngiliz firmalarının yabancı ülkelere sattıkları TV programlarından gelirleri 1975'te 40 milyon dolara yaklaşmıştır. Amerikanın yılda 150 bin saatlik program ihracına karşılık Eurovision'un yıllık dağıtımını 1200 saat kadardır.

Yani, görüyorsunuz, dünyada tek yönlü bir TV akımı vardır. Bu da çok ülkeye yaygın dev ortaklıkların tekelindedir. Bu programlar yüzde 90'a yakın bir oranda eğlenceye yöneliyor. Eğitici programların oranı çok çok düşüktür. Eğlence programları genellikle seyircinin dikkatini başka yönlere çekmeye ya-nyor. Tatlı tatlı uyutuyorlar seyirciyi. Yerli yapımlar gelişmiyor. Toplumsal içeriği olan yapımlar ise hiç yer almıyor yayın programlarında. Dışarıdan alınan programlar yerli yapımlardan bazen yüz kez daha ucuza geldiği için yayıncılar bunları seçiyorlar. Bu yüzden programlar zararlı bile oluyor.

Amerikan dev örgütü RCA'nın bir kolu olan NBC televizyon örgütünün hazırlattığı Bonanza'yı 350 milyon kişinin izlediği ni biliyorsunuz. Sosyalist ülkelerin dışındaki bütün ülkelerde yayınlanan sayısız dizi filmler var: Virginia, Pleyton Place, Dr. Kildare, Abbot and Castello, The Ascent of Man, The Ovedin Line, Sekizinci Henri'nin 6 Karısı... Bunlar 60-70 ülkede birden gösteriliyor. Bir kültür egemenliğine yol açıyor bu programlar. Bazen de bir kültürsüzlüğe. Dünya bir bakıma McLuhan'ın belirttiği gibi "küresel bir köy" durumuna geliyor. Dünyayı fcek kültür, tek haber, tek tip insana doğru iten bir eğilim var. Gelenekler, özellikler, kişilikler yok oluyor. Peki ne yapmalı? Ülkeler arasında kültür barajları kurup dışarıyla ilişkileri keserek kapalı kültür düzenlerine mi yönelmeli, yoksa, başka ülkelerin kültürlerini tanıyıp daha anlayışlı, daha hoşgörülü, çok yönlü bir dünyaya mı gitmeli? Bütün sorun bu dengeyi kurabilmekte.

Batı dünyasında uzun yıllar yalnız özgür haber akımlarını sağlanması üzerinde durulmuşta. Son yıllarda, üçüncü Dünya ülkeleri uluslararası alanlarda ağırlıklarını ortaya koymaya başlayınca durum değişti. Genç ülkeler dengesiz akımların eşitsizliklere yol açtığını, eski sömürgeci düzenin bundan yararlandığını ortaya koydular "Uluslararası yeni haberleşme düzeni" diye ortaya yeni bir deyim atıldı. Şimdi biz bu yeni düzenin uygulanmasını isteyen ülkelerin çabalarına ortak oluyoruz.. Bu da haber ajanslarında, radyo ve televizyonlarda yeni bir düzeni gerektiriyor.

(Hıfzı Topuz 'la Konuşma, Milliyet Sanat Dergisi, 18 Şubat 1977, sayı 219)

rını ileri sürece kadar ileri gidiyor. Tavuklarla yaptığı tecrübeler var. Ama o tecrübeler, kendi istediği sonuçlara götürür tarzda şartları veya yorumları olan tecrübelerdir."

Konunun bilimden ne denli uzak bir biçimde ele alındığının yanısıra anlatımın bozukluğu, dil yanlışlıkları tartışma gerektirmeyecek ölçüde ortadadır. Anadildeki yanlışlıklara, anlatım bozukluklarına Türkçe derslerinde de rastlanması, Yay-Kur'un niteliğini daha da

açıkça gözler önüne sermektedir. Bu kez de 25 Haziran 1976 günü saat 22.00'de radyodan verilen bir Türkçe dersinden yapılan aşağıdaki kısa alıntıya bakalım (2) .

"... Burada iki misalle sadece konuyu kapatabiliriz. Meselâ L sesi sedalı bir sestir. 1 sesi sedalı bir sestir. Buna mukabil Ç sesi sedasızdır. T sesi sedasızdır. T sesi sedasızdır... Demek ki sesler esas itibarıyla iki renktedir. Sedalı ses tellerini seda ses tellerinden

seda olarak duyulma renklerini ses tellerinden temin eden sesler sedalı sesler, sedalarını çarpma ve sürtünmeden alan sedasız sesler. İşte bu iki büyük grubu ayırma vazifesi ses cihazında ses tellerine verilmiştir. Demek ki, ses telleri sedalı seslerin çıkarılmasında onların sedasını temin eden titreşimleri meydana getiren ses organımızdır ki, ancak bu sayededir ki insan sesinin rengi tayin edilir. Ayrıca seslerin alçaltılıp yükseltilmesi yine bu titreşimlerle ilgilidir. "... Ses tellerinden sonra önemli olan ikinci mühim nokta karşımıza çıkar. Bu küçük dildir. ... Aşağı doğru sarkan bir et parçasıdır ve adına küçük dil adını veririz."

Türkçe dersi işte böyle bir Türkçe ile Yay-Kur öğrencilerine öğretiliyor !

Diğerleri

Televizyonda yayınlanan öteki programlar da, kitleleri burjuva dünya görüşüyle koşullandırmak, Türkiye'nin güncel, somut sorunlarından soyutlamak adına yönelik olarak hazırlanmış yada bu amaç doğrultusunda dışarıdan getirilmiş türdendir.

Yarışma programları, yarışmacıların kültür düzeylerini ölçmekle uzaktan yakından ilişkisi olmayan soruları içeren ve birer genel kültür yarışması olmaktan çok, kitleleri kaderciliğe yönlendirmek amacıyla hazırlanmış "piyango" niteliğindeki programlardır. Aşağıdaki alıntılar, TRT ilgililerinin, genel kültürden neyi anladıklarını ve hangi soruları bilenlerin kazanmış sayıldığını göstermesi açısından sanırım ilginç birer örnektir:

- Evinizde, salona girdiğinizde göreceğiniz en az 20 eşyayı sırayla sayınız (Sıra Sizde);
- Bayern München'de oynayan Türk futbolcusunun soyadı (06 Soruyor);
- Ege bölgesinde kaç il vardır (Sıra Sizde);
- Montreal olimpiyatlarına katılan bayan tramplicimizin adı (06 Soruyor);
- Maskeli ve garip giysilerle

sermaye trt'den nasıl yayın istiyor?

«TRT yayınlarında özgürlükçü demokratik ilkelerin zararlı cereyanlara karşı gerektiği gibi savunulduğunu iddia etmek güçtür. Haber yayınlarında ve açık oturumlarda aşırı sol görüşler ağırlığını hâlâ hissettirir durumdadır.

TRT bazen tarihî gerçeklere uymayan yanlış ve yanıltıcı ifadelerle de yer vermekten kendisini kurtaranamıştır.

TRT'de dil anarşisi devam etmektedir. Resmi yayın yapan bir kuruluşun dinleyici topluluğunun kulağına hoş gelmeyen kelimelerden ve ifadelerden kaçınması ve buna büyük dikkat göstermesi gerekir.

TRT'nin bilgi ve tecrübe birikimi ile yayınlarını daha zevkli ve kaliteli hale getirmesi gerekir ,

*Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları
ve Ticaret Borsaları Birliği,
İktisadi Rapor, 1976 (s.428-429)*

şarkı söyleyen ses sanatçıların kim olduğu (06 Soruyor);

- İR hangi ülkenin uluslararası plakasıdır (A'dan Z'ye);
- Türk Milli Futbol takımının Malta maçında kaç gol attığı (A'dan Z'ye).

Bu örneklere, yanında diş fırçası, ayakkabı çekeceği vb. olanların yarışmacı olmaya hak kazandığı ve yarışmacının yarışma sunucusu ile bir tür kumar oynayarak, ya seçtiği kutudaki hediyeyi yada yarışma sunucusunun birbiri ardısına önerdiği hediyelerden birini yeğlediği "Tele-Kutu" yarışmasını; özdeş sayıların bulunduğu her iki kutuyu bulanın, sonunda kaşar peyniri yada bir kutu beyaz peynir kazandığı "Dolmuş" programındaki yarışmayı ve hayvan taklitlerini en iyi yapanların, Kuzey yada Doğu Anadolu lehçesini en iyi taklit edenlerin finale kaldığı "Gülünüz Güldürünüz" adlı yarışmayı ekleyebiliriz. Sanki bugünün Türkiye'sinde düşün, san'at, ekin, eğitim alanlarında bilimesi gereken başka bir şey yokmuş gibi, yarışmacılara bu denli ciddiyetten, bilimsellikten uzak sorular yöneltilmekte ve bunun da ötesinde yarışmaları ekranlardan izleyenlerin de evlerinde kendi aralarında yarışabilecekleri hemen her programdan önce hatırlatılmaktadır.

Türkiye'nin güncel sorunlarının ele alındığı programlar ve tartışmalar ya ekranlarda yer al-

mamakta yada sorun tümüyle yanlış, saptırılmış boyutlar içinde ele alınmaktadır. Bir "Forum" programında sorun, "nesiller arasındaki düşünce farkı" biçiminde konulmuştur. Düşünce farkının, dünya görüşleri arasında değil de, nesiller arasında olduğu biçiminde gündeme getirildiği bir tartışmada sorun daha başından çarpıtıldığından, tartışma sonuna değin de çarpık, saptırılmış bir çizgide gitmektedir. Konusu sansür olan başka bir "Forum" programında da, sorunu üretim ilişkileri açısından ele alan bir tartışmacı, programın yöneticisi tarafından susturularak, konunun can alıcı noktasının kitlelerin gözleri önüne serilmesi engellenmiştir. Güncel birer sorun olan "konut sorunu", "hava kirliliği sorunu", "deprem sorunu" ise yalnızca bazı kişilerle karşılıklı konuşmalar yapılarak ve bazı sayısal bilgiler verilerek geçiştirilmekte, sorunu çözümleyecek somut önerilere, araştırmalara hiçbir biçimde yer verilmemektedir.

Açık oturumlarda da durum bundan farklı değildir. TKT'nin haber politikasına ilişkin açık oturuma sermaye sınıfı yanlısı gazetelerin temsilcileri, "yabancı sermaye" konulu açık oturuma ise yalnızca dört sermaye örgütü temsilcisi çağırılmıştır. Açık oturum adı altında sunulan bu programlar, gerçekte, "sermaye sınıfına açık, demokratik, ilerici güçlere kapalı" birer oturum niteliğine bü-

ründürülmüş, bunun sonucu olarak, belirli bir sorunun tartışıldığı değil, bu sorunun burjuva dünya görüşü doğrultusunda nasıl değerlendirildiğini anlatan birer hikâye durumuna getirilmiştir.

Tüm bu programların kitleleri uyutma işlevini tam olarak yerine getirmediği düşünülmüş olacak ki, son yıllarda cumartesi ve pazar günleri de hafta sonu programlarıyla donatılmıştır. İçerikten, kitlelere verecek bir iletiden yoksun yabancı yapımı bir filmle başlayan, günün spor karşılaşmaları, dizi filmler "show" programları, yarışmalarla süren bir pazar günü programı sonunda izleyicinin hiçbir olumlu kazanımı olmamakta, saatleri boş yere harcamış olmaktadır.

SONUÇ

Olumlu, tutarlı, bilimsel bir televizyon yayın politikası ancak emekçilerden- yana bir iktidarın başa geçmesinden sonra olanaklıdır. Bu bakımdan televizyon sorunu da diğer kurumlardan soyutlanmış olarak değil, iktidar sorunu ile birlikte ele alınmak gerekir.

Bugün televizyon yalnız gerici kadroların değil, aynı zamanda çağdışı, bilim dışı, uyutucu yayınların da işgali altındadır.

Bugünkü televizyon yayın politikasının çözümlenmesini yapmaktan daha önemli olan görev, Türkiye toplumunun tarihi gelişiminin bugünkü konumu göz önüne alınarak, kitleleri bilinçlendirici, eğitici, düşündürücü, ilerletici işlevleri olan bir yayın politikasının programını hazırlamaktır.

KAYNAKLAR

- (1) M.Mac Luhan'dan alıntıyı yapan: Atilla Dorsay, "TV'de Sinema; Yaratıcılıktan yoksun yöneticiler ve sansür nedeniyle en olumsuz dönemdeyiz", Milliyet Sanat Dergisi, Sayı 219, 18 Şubat 1977, s.12
- (2) Tahirgil, Ş., Cumhuriyet Gazetesi, 14 Temmuz 1976, s.2